

Osmanlı Dönemi Seçkin Okçu Birlik: Solaklar

*Muhammet BASTEM

Özet

Osmanlı İmparatorluğu'nda Solaklar, Yeniçeri Ocağı'nın en seçkin birliklerinden biri olup, Padişah'ın yakın koruma ve tören birliği olarak hizmet etmiştir. Bu çalışmada Solaklar hakkındaki temel kaynaklar (Kanunnameler, vakayinameleri, seyahatnameler) ve günümüz akademik çalışmalarının kısa bir değerlendirmesi yapılmıştır. Solakların teşkilat yapısını, katı seçim kriterlerini ve en önemlisi, Padişah'a sırt çevirmeme ilkesine dayanan benzersiz ok atma tekniklerini ele alınmıştır. Solaklar, sadece askeri bir güç değil, aynı zamanda İmparatorluk teşrifatinin ve görkeminin somut bir sembolü olarak da tarih sahnesinde yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Solak, Yeniçeri Ocağı, Kapıkulu, Okçuluk, Rikâb-ı Hümâyün, Teşrifat.

Giriş

Solaklar, Osmanlı askeri teşkilatının en seçkin ve özel statüye sahip birliği olup, doğrudan Padişah'ın yakın muhafızlığını üstlenmişlerdir. Bu birlik, Yeniçeri Ocağı'nın 60., 61., 62. ve 63. Ortaları'ndan (bölüklerinden) meydana gelmekteydi. Osmanlı Devleti'nin merkezî askeri gücü olan Kapıkulu Ocakları içinde, Padişah'ın şahsına en yakın ve en muteber askerî zümre, Solakan-ı Hassa olarak bilinen Solaklar birliğiydi. Yeniçeri Ocağı'nın 60., 61., 62. ve 63. Ortaları'ndan müteşekkil olan bu birlik, kuruluşunu büyük ölçüde Fatih Sultan Mehmed dönemi kanunnameleriyle sağlamlaştırmış, özellikle seferlerde ve saltanat alaylarında hayati bir rol oynamıştır.

Solaklar, yalnızca savaşçı kimlikleriyle değil, aynı zamanda taşıdıkları törensel görev ve kıyafet ihtişamıyla da dikkat çekmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'nun askerî teşkilatında Solaklar, sadece Yeniçeri Ocağı'na bağlı bir birlik olmanın ötesinde, hükümdarın şahsını merkeze alan bir güvenlik ve teşrifat sembolü olarak kabul edilirdi. Bu seçkin okçu birliği, Padişah'ın en yakın çevresinde görev yaparak, devletin merkezî otoritesini hem savaş meydanında hem de resmî törenlerde temsil etmiştir. Sefer sırasında, Solaklar yaya olarak, başlarında Solakbaşı olmak üzere, Padişah'ın atının her iki yanında ve önünde yürürdü. Savaş başladığında ise, yaklaşık 400 kemankeş Solak, Padişah'ın çevresinde ok ve yayları çekili vaziyette hareketli bir koruma çemberi oluştururdu. Bu çember, Padişah'ın güvenliğini sağlamada son savunma hattıydı.

1. Kuruluşu ve Teşkilatlanması

Solak teşkilatının kesin kuruluş tarihi bilinmemekle birlikte, ilk olarak Yıldırım Bayezid dönemine ait kaynaklarda "solak" tabiri geçmektedir. Teşkilat, asıl yapısını ve görev tanımını Fatih Sultan Mehmed döneminde yayımlanan Teşkilât Kanunnâmesi ile kazanmıştır. Kanunnâme'de, sefer sırasında padişahın

yanında solakbaşı ile peykbaşının yürümesi gerektiği kaydı bulunmaktadır. Solak Ortaları, Yeniçeri Ocağı'nın üç ana bölümünden biri olan Bölüklü Ağalar kısmına bağlıydı ve ocak içinde en itibarlı sınıflardan biriydi.

2. Seçim Kriterleri ve Elit Statüsü

Solak birliğine girmek, Yeniçeri Ortaları'nın en cesur, tecrübeli ve en yüksek disiplinli askerleri arasından gerçekleşirdi. Seçim kriterleri katıydı ve birliğin elit doğasını vurguluyordu. Solak birliğine kabul edilmek, Yeniçerilik kariyerindeki en büyük onurlardan biriydi. Seçim süreci, bir dizi katı fiziksel, ahlaki ve profesyonel yeterliliği gerektiriyordu.

- **Fiziksel Yeterlilik:** Boylu-boslu, gösterişli ve güçlü olmak zorunluydu. Kanunnamelerde, sarı saçlı, mavi gözlü, köse veya kısa boylu olanların Solak olamayacağına dair kısıtlamalar bulunmaktaydı.
- **Askerî Beceriler:** Solaklar, birliğin asıl silahı olan yay ve oku ustalıkla kullanmak zorundaydılar. Bu yüzden "iyi birer kemankeş (okçu)" olmaları şarttı. Okçuluk becerilerini sürekli yüksek tutmak için her gün Okmeydanı'nda talim yapmakla yükümlüydüler.
- **Solaklık Şartı (Özel Teknik):** Birliğe adını veren en önemli özellik, üyelerin çoğunluğunun sol elini kullanabilmesi veya en azından iki elini de ok atmada kullanma yeteneğine sahip olmasıydı.
- **Maaş ve Statü:** Solaklar, diğer Yeniçerilere göre daha yüksek yevmiye (ulûfe) alır ve birçoğu, boşalan yerleri ancak biri öldüğünde doldurulan bir ayrıcalık olan gedikli statüsüne sahipti.

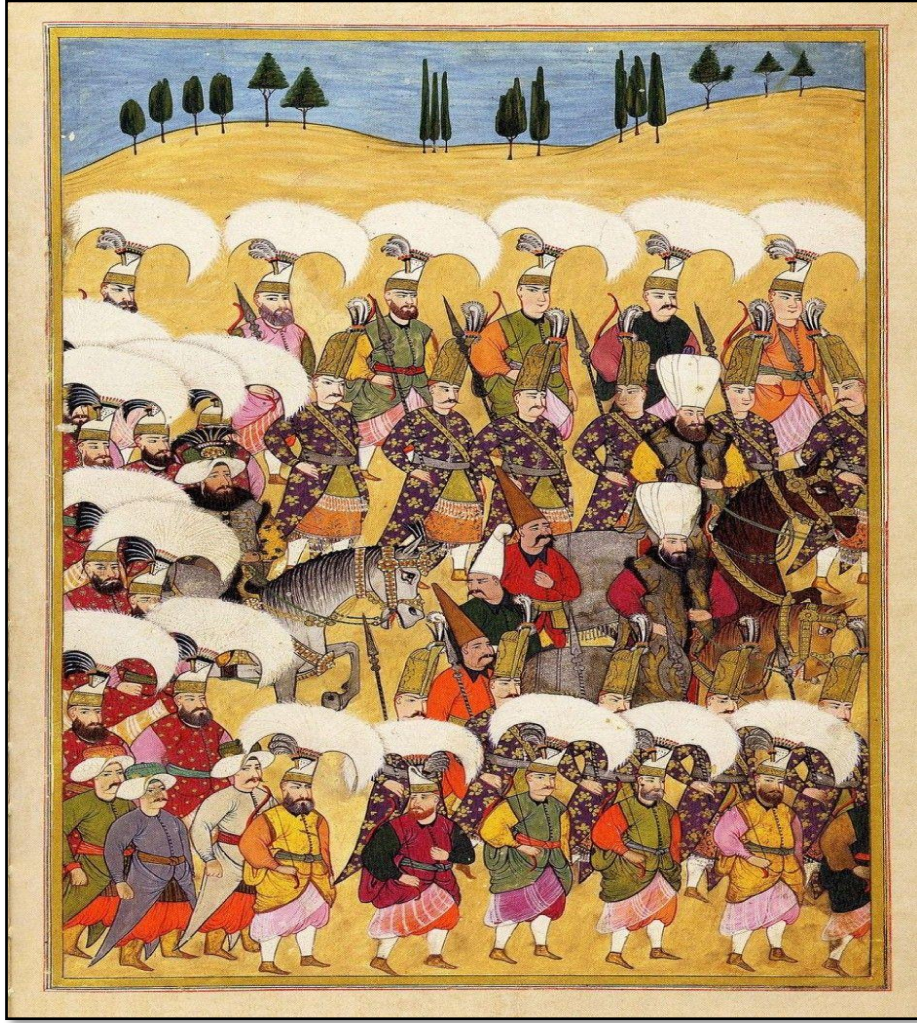

Karaboğdan Seferi'nde Kanuni Sultan Süleyman'ın yanında yer alan Solaklar (Hünernâme, TSMK).

3. Görevleri ve Ok Atma Teknikleri

Solakların görevi, padişahın can güvenliğini, törensel disiplinle birleştirerek sağlamaktır.

- **Rikâb-ı Hümâyün Muhafızlığı:** Padişahın sefere çıktığı, Cuma selâmlığına gittiği veya saray dışına çıktığı her durumda yaya olarak hemen yanında yürürlerdi. Önünde ve iki yanında yürüyerek yabancı hiç kimseyi yaklaştırmazlardı.
- **Sefer Düzeni:** Savaş veya sefer sırasında padişahın etrafında 400 kişilik sıkı bir okçu koruma hattı oluştururlardı.
- **Çapraz Atış Tekniği:** Solakların okçuluk becerisini zirveye taşıyan teknik, padişaha arkalarını dönmek üzerine kuruluydu. Padişahın sağında yürüyen Solaklar, ok ve yaylarını kullanırken sol ellerini kullanır; solunda yürüyenler ise sağ ellerini kullanırlardı. Bu sayede, saldırı ne yönden gelirse gelsin, yüzleri padişaha dönük kalır ve nişan alırken vücutlarının ön kısmı padişaha siper olurdu. Bu teknik, onların hem muhafız hem de seçkin okçu kimliğini birleştiriyordu.

Sultan III. Ahmed Okmeydanı'na giderken, onu takip eden okçu solaklar (1720). TSMK, A.3593

4. Kıyafet ve Teşrifat (Seremoni)

Solaklar, göz alıcı kıyafetleriyle de saray teşrifatının önemli bir parçasıydı. Minyatürlerde ve seyyah notlarında sıklıkla bahsedilen kıyafetleri şunlardır.

- **Başlık:** En belirgin özellikleri, tepeye doğru daralan, sırma kuşaklı ve tüy sorguçlu (özellikle balıkçıl tüyü) özel başlıklarıydı.
- **Üniforma:** Kısa kaftan, beyaz bürümcük gömlek ve diz altından ayak bileğine kadar dar inen çakşır giyerlerdi. Kaftanlarının yenlerini (kollarını) arkaya doğru kuşaklarına sokmaları tipik bir görünümdü.

Kanuni Sultan Süleyman ve yanındaki Solak Birliği (Hünername, TSMK).

Sonuç

Osmanlı Solakları, sadece fiziksel güç ve okçuluk yeteneğiyle değil, aynı zamanda protokol ve güvenlik tekniklerini birleştiren eşsiz görev anlayışıyla Osmanlı saray teşkilatının vazgeçilmez bir unsuru olmuşlardır. Osmanlı Solakları, imparatorluk askerî teşkilatının en üst basamağında yer alan, çok yönlü bir birlikti. Onlar, sadece disiplinli ve yetenekli okçular değil, aynı zamanda Padişah'a olan sadakatin ve sarayın resmî hiyerarşisinin yaşayan sembolleriydiler. Geliştirdikleri benzersiz "çapraz atış" tekniği, onların hem askeri stratejinin hem de saray protokolünün inceliklerini birleştiren özgün bir birlik olduğunu göstermektedir. Solaklar, 1826'daki Vaka-i Hayriye ile Yeniçeri Ocağı'nın kaldırılmasına kadar bu hayati rolü sürdürmüşlerdir.

Kaynakça

- Tarım Ertuğ, Z. (2009). Solak. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (Cilt 37, ss. 368-369). TDV İslâm Araştırmaları Merkezi.
- Tarım Ertuğ, Z. (2013). Alay-ı Hümayunların Güç ve Güzellik Sembolleri: Solaklar. İstanbul Araştırmaları Yıllığı, 2, 99-110.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). Osmanlı Devlet Teşkilâtından Kapukulu Ocakları (Cilt 1: Acemi Ocağı ve Yeniçeri Ocağı). Türk Tarih Kurumu.
- Fâtiğ Sultan Mehmed. (2003). Kânûnnâme-i Âl-i Osman (A. Özcan, Nşr.). Türk Tarih Kurumu.